

Research article

การสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาของบุคลากรพยาบาลในการจัดการดูแล
ผู้ป่วยโรคติดต่ออันตราย โรคอุบัติใหม่ และโรคอุบัติซ้ำ
The Survey of Problems, Needs for Development Among Nursing
Personnel of Care Management for Patients with Dangerous
Contagious Diseases, Emerging Diseases, and Re-Emerging Diseases

สมถวิล อัมพอรารีกุล¹ สมรักษ์ ศิริเขตรกรณ์² อัญชลีพร อมาตยกุล^{3*}
Somtavil Ampornareekul¹ Somrak Sirikhetkon² Anchaleeporn Amatayakul^{3*}

¹สถาบันบำราศนราดูร

¹Bamrasnaradura Infectious Diseases Institute

²สถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง

²Institute for Urban Disease Control and Prevention

³คณะพยาบาลศาสตร์ ราชวิทยาลัยจุฬาราชมนตรี

³Faculty of Nursing Chulabhorn Royal Academy

*Corresponding Author Email: anchaleeporn.ama@cra.ac.th

Received: 15 December 2021 ; Revised: 9 May 2022 ; Accepted: 25 May 2022

บทคัดย่อ

พยาบาลเป็นทรัพยากรบุคคลหลักด้านการดูแลสุขภาพที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการดูแลผู้ป่วยโรคติดต่ออันตราย โรคอุบัติใหม่ และโรคอุบัติซ้ำ ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรพยาบาลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงในการสัมผัสกับโรคติดต่อจึงมีความจำเป็นเร่งด่วน ในช่วงการระบาดใหญ่ การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาของบุคลากรพยาบาลในการจัดการดูแลผู้ป่วยโรคติดต่ออันตราย โรคอุบัติใหม่ และโรคอุบัติซ้ำ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพยาบาลวิชาชีพที่รับผิดชอบดูแลผู้ป่วยจำนวน 140 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสภาพปัญหา และความต้องการพัฒนาของบุคลากรพยาบาลในการจัดการดูแลผู้ป่วยและผู้บริหารทางการแพทย์จำนวน 15 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แนวทางในการปรับปรุงกระบวนการจัดการดูแลผู้ป่วย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ใช้การสรุปประเด็นจากผลการสัมภาษณ์และคำถามปลายเปิด ผลการศึกษา พบปัญหาสามอันดับแรกคือ อัตรากำลัง ร้อยละ 25.07 รองลงมาได้แก่ การจัดการสถานที่และสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 21.33 และเครื่องมืออุปกรณ์ในการดูแลผู้ป่วยร้อยละ 19.02 ความต้องการพัฒนาในการจัดการดูแลผู้ป่วยของทั้งสองกลุ่มคือ แนวปฏิบัติทางการแพทย์ในการดูแลผู้ป่วย การบริหารอัตรากำลังพยาบาล และการพัฒนาบุคลากร โดยที่ความต้องการพัฒนาของพยาบาลที่เพิ่มคือ ต้องการความรู้เกี่ยวกับระบาดวิทยาของโรค จากผลการศึกษาจึงควรพัฒนาบุคลากรให้ตรงกับความต้องการของบุคคลและหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง มีระบบกำกับ ติดตาม และประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยเพิ่มความสามารถ ความมั่นใจ และความมีคุณค่าของพยาบาลในการจัดการดูแลผู้ป่วยโรคติดต่ออันตราย โรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ

คำสำคัญ: ปัญหาของการจัดการดูแลผู้ป่วย, ความต้องการพัฒนา, โรคติดต่ออันตราย, โรคอุบัติใหม่, โรคอุบัติซ้ำ

Abstract

Nurses are the major health care human resources, who play a key role in the care management for patients with dangerous contagious disease, emerging disease, and re-emerging disease. Therefore, the development of nursing personnel to be able to work effectively and reduce

the risk of exposure to the infectious diseases is urgently needed during the pandemics. The descriptive research aimed to survey problems, needs for development among nursing personnel of care management for patients with dangerous contagious disease, emerging disease, and re-emerging diseases. The samples were 140 nurses administering care for dangerous contagious disease, emerging disease, and re-emerging disease patients, and 15 nursing administrators. A survey questionnaire towards problem conditions and needs for professional development to improve patient care management process and an interview guide were used to collect data. Quantitative data were analyzed by using descriptive statistics and summarizing issues were employed to analyze data derived from the open-ended questions and interviews. The results revealed the top three of problems were insufficiency of manpower (25.07%), management of place and environment (21.33 %), insufficiency of tools and equipment (19.02 %), respectively. Needs for development among both groups were nursing practice guidelines, manpower management and personnel development. Additionally, need from nursing staff was knowledge about epidemiology. In summary, continuously personnel development to meet the needs of individuals and institution, and having effective monitoring and evaluation system will help to enhance the ability, confidence, and value of nurses in managing patients with dangerous contagious diseases, emerging diseases, and re-emerging diseases.

Keyword: Problem of care management, Need of development, Contagious disease, Emerging disease, Re-emerging disease

บทนำ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้เกิดการระบาดของโรคติดต่ออุบัติใหม่ที่มีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันอย่างรุนแรงหรือโรคซาร์ส (Severe Acute Respiratory Syndrome - SARS) โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลางหรือโรคเมอร์ส (Middle East Respiratory Syndrome - MERS) ไข้หวัดนก (Avian Influenza) โรคไวรัสซิกา (Zika) และโรคอีโบลา (Ebola)¹โรคติดต่ออุบัติใหม่หรือโรคติดต่ออุบัติใหม่ (Emerging Infectious Diseases)² หมายถึง โรคติดต่อที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ในกลุ่มประชากรหรือโรคติดต่อที่เคยเกิดขึ้นแล้ว แต่มีการแพร่ระบาดขึ้นอย่างรวดเร็วหรือพบในอีกพื้นที่หนึ่งอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ยังหมายถึงโรคที่เกิดจากเชื้อโรคดื้อยา โรคติดต่ออุบัติใหม่ ได้แก่ โรคซาร์ส (SARS) ไข้หวัดนก (Avian Influenza) ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ (H1N1 2009) ไข้สมองอักเสบนิปาห์ไวรัส (Nipah Viral Diseases) ไข้เวสต์ไนล์ (West Nile Fever) โรคติดต่ออุบัติซ้ำ (Re-emerging infectious diseases)³ หมายถึง โรคติดต่อที่เคยระบาดในอดีต และสงบไปนานแล้ว แต่กลับมาระบาดอีก เช่น โรคกาฬโรค (Plague) วัณโรค (Tuberculosis) มาลาเรีย (Malaria) เป็นต้น

ปลายปี พ.ศ. 2562 มีการระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) ต่อมาองค์การอนามัยได้ประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่วโลก (pandemic)⁴ ซึ่งในยุคโลกาภิวัตน์ประชาชนเดินทางติดต่อกันได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ทำให้ความเสี่ยงของการแพร่ระบาดข้ามประเทศข้ามทวีปมีสูงขึ้น ประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อรายแรก เมื่อมกราคม พ.ศ. 2563 ต่อมาโรคติดต่อ

ไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 ถูกกำหนดให้เป็นโรคติดต่ออันตราย โดยกระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา⁵ โรคติดต่ออันตราย (Dangerous Contagious Diseases)⁶ หมายถึง โรคติดต่อที่มีความรุนแรงสูงและสามารถแพร่ไปยังผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 มีทั้งหมด 14 โรค โดยประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย⁷ ได้แก่ โรค 1) กาฬโรค (Plague) 2) ไข้ทรพิษ (Smallpox) 3) ไข้เลือดออกโครเมียนคองโก (Crimean - Congo hemorrhagic fever) 4) ไข้เวสต์ไนล์ (West Nile Fever) 5) ไข้เหลือง Yellow Fever 6) โรคไข้ลาสซา (Lassa Fever) 7) โรคติดต่อเชื้อไวรัสนิปาห์ (Nipah Viral Diseases) 8) โรคติดต่อเชื้อไวรัสมาร์บวร์ก (Marburg Virus Disease) 9) โรคติดต่อเชื้อไวรัสอีโบลา (Ebola) 10) โรคติดต่อเชื้อไวรัสแฮนดรา (Handra Virus Disease) 11) โรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง หรือ โรคซาร์ส (Severe Acute Respiratory Syndrome - SARS) 12) โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง หรือโรคเมอร์ส (Middle East Respiratory Syndrome - MERS) ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย ฉบับที่ 2⁸ คือ 13) โรควัณโรคดื้อยาหลายขนานชนิดรุนแรง (Extensively Drug Resistant Tuberculosis) และตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย ฉบับที่ 3⁵ คือ 14) โรคโควิด-19 (Corona Virus Disease - COVID-19)

โรคติดต่ออันตราย โรคอุบัติใหม่ และโรคอุบัติซ้ำ เมื่อมีการระบาดเกิดขึ้นแล้วส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และส่ง